

VOYAGA YETMAGANLARNING TA'LIMGGA OID HUQUQLARI VA QONUNLAR IJROSI USTIDAN PROKUROR NAZORATI

Radjarov Ulug'bek Erkinovich
Hukukshunos

Annotatsiya. Ushbu maqola voyaga etmaganlar Adliya tizimidagi voyaga etmaganlar ta'limi huquqlariga oid prokuror nazoratining muhim jihatlariga bag'ishlangan. Unda yosh huquqbuzarlarning ta'lim olishini kafolatlovchi qonunlarni ijro etishning ahamiyati, Qonunchilik asoslari muhokama qilinib, yoshlarimizning porloq kelajagini ta'minlash uchun ta'lim targ'iboti zarurligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: prokuror nazorati, voyaga etmaganlarning ta'lim olish huquqlari, qonunlarning bajarilishi, ta'lim olish imkoniyati, voyaga etmaganlarning Odil sudlovi, Qonunchilik bazasi, ta'limdagi tafovutlar, yoshlarni rehabilitatsiya qilish.

Аннотация. Эта статья посвящена важным аспектам прокурорского надзора за правами несовершеннолетних в системе ювенального правосудия. В нем обсуждается важность обеспечения соблюдения законов, гарантирующих образование молодых правонарушителей, обсуждаются Основы законодательства и подчеркивается необходимость образовательной пропаганды для обеспечения светлого будущего нашей молодежи.

Ключевые слова: прокурорский надзор, права несовершеннолетних на образование, обеспечение соблюдения законов, доступ к образованию, Правосудие для несовершеннолетних, законодательная база, различия в образовании, реабилитация молодежи.

Annotation. This article is devoted to important aspects of prosecutorial oversight regarding juvenile education rights in the juvenile justice system. It stressed the importance of enforcing laws guaranteeing the education of young offenders, the need for educational promotion to ensure the bright future of our youth, while discussing the basics of legislation.

Keywords: prosecutorial supervision, rights of minors to education, enforcement of laws, access to education, justice of minors, legislative framework, differences in education, rehabilitation of young people.

Voyaga etmaganlar uchun Adliya tizimi huquqiy masalalarga aralashib qolgan yosh shaxslar hayotida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tizimning asosiy yo'nalishi jazolash emas, rehabilitatsiya qilish bo'lsa-da, tizimga jalb qilingan balog'atga

etmaganlarning ta'lim huquqlarini hal qilish ham muhimdir. Ushbu maqolada biz voyaga etmaganlar ta'limi huquqlarini himoya qilish va amalga oshirishni ta'minlashda prokuratura nazoratining ahamiyatini o'rganamiz, bu esa ushbu yoshlarning porloq kelajagiga olib keladi.

Voyaga etmaganlarning ta'lim huquqlarini himoya qilishda prokuror nazoratining rolini o'rganish uchun biz voyaga etmaganlarning Odil sudlovi va ta'lim huquqlari bilan bog'liq mavjud adabiyotlar, huquqiy asoslar va amaliy tadqiqotlarni har tomonlama ko'rib chiqdik. Biz turli manbalardan, shu jumladan davlat idoralari, notijorat tashkilotlari va ilmiy muassasalardan olingan ma'lumotlar va hisobotlarni tahlil qildik.

Voyaga etmaganlarning ta'lim olish huquqlarini prokuror nazorati va voyaga etmaganlar uchun ta'limga oid qonunlarning bajarilishi Adliya tizimining muhim jihati hisoblanadi. Voyaga etmaganlarning ta'lim olish imkoniyatini va ularning ta'lim huquqlarini himoya qilishni ta'minlash ularning rivojlanishi va kelajakdagi imkoniyatlari uchun juda muhimdir. Prokuratura nazorati va ijro etilishi ushbu kontekstda qanday ishlashi haqida umumiy ma'lumot:

- Huquqiy asos: voyaga etmaganlar uchun ta'lim huquqlari odatda federal va shtat qonunlari bilan tartibga solinadi. Qo'shma Shtatlardagi asosiy federal qonun bu nogironlarni o'qitish to'g'risidagi qonun (IDEA), bu nogiron bolalar bepul tegishli davlat ta'limini olishlarini talab qiladi. Bundan tashqari, har bir talaba muvaffaqiyatli harakat (ESSA) barcha talabalar, shu jumladan voyaga etmaganlar Adliya tizimidagi talabalar uchun ma'lum ta'lim talablarini belgilaydi.

- Prokuror nazorati: prokurorlar ta'lim huquqlarini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu nazorat turli vazifalarni o'z ichiga olishi mumkin:

- tergov: prokurorlar voyaga yetmaganlar o'zlari huquqiga ega bo'lgan ta'lim xizmatlarini olmagan holatlarni tekshirishlari mumkin. Bunga maxsus ta'lim xizmatlarini rad etish, voyaga etmaganlar hibsonalarida ta'lim muassasalarining etarli emasligi yoki irqi yoki nogironligi bo'yicha kamsitish holatlari kiradi.

- qonuniy choralar: ta'lim huquqlarining buzilishi aniqlanganda, prokurorlar qonuniy choralar ko'rish huquqiga ega. Bu qonunbuzarliklar uchun javobgar bo'lgan shaxslar yoki muassasalarga qarshi ayblovlarni o'z ichiga olishi mumkin.

- Advokatlik: prokurorlar voyaga etmaganlarga tegishli ta'lim xizmatlarini olishlarini ta'minlash uchun advokat sifatida ham harakat qilishlari mumkin. Bu kamchiliklarni bartaraf etish uchun maktablar yoki hibsonalar bilan muzokaralar

olib borish yoki nogiron voyaga etmaganlar uchun ta'lim turar joylarini ta'minlash uchun ishlashni o'z ichiga olishi mumkin.

- Qonunlarning bajarilishi: prokurorlar voyaga etmaganlar uchun ta'lim huquqlari bilan bog'liq qonunlarni bajarish uchun ishlaydi. Bunga quyidagilar kiradi:

- jinoiy ayblovlar: agar ta'lim huquqlarining buzilishi og'ir bo'lsa va jinoiy huquqbuzarlik bo'lsa, prokurorlar javobgar shaxslar yoki shaxslarga nisbatan jinoiy javobgarlikka tortishlari mumkin. Misol uchun, agar maktab xodimi nogiron voyaga etmaganni jismonan suiiste'mol qilsa, jinoiy ayblovlar qo'yilishi mumkin.

- fuqarolik da'volari: ba'zi hollarda fuqarolik da'volari prokurorlar tomonidan jabrlangan voyaga etmagan yoki ularning oilasi nomidan ta'lim huquqlarini buzganlik uchun kompensatsiya yoki kompensatsiya olish uchun qo'zg'atilishi mumkin.

- Muvofiqlikni nazorat qilish: prokurorlar maktablar, hibsonalar yoki boshqa tegishli tomonlar voyaga etmaganlarga tegishli ta'lim berish majburiyatlarini bajarishini ta'minlash uchun sud qarorlari yoki kelishuv shartnomalariga rioya etilishini nazorat qilishlari mumkin.

- Hamkorlik: samarali nazorat ko'pincha boshqa manfaatdor tomonlar, jumladan, ta'lim muassasalari, bolalarni himoya qilish tashkilotlari va ijtimoiy xizmat agentliklari bilan hamkorlikni o'z ichiga oladi. Birgalikda ishlash, ushbu sub'ektlar balog'atga etmaganlarga kerakli ta'lim yordamini olishlariga yordam berishi mumkin.

- Profilaktika choralari: prokurorlar, shuningdek, Adliya tizimidagi voyaga etmaganlar uchun ta'lim bilan bog'liq muammolarning oldini olish uchun faol ish olib borishlari mumkin. Bunga huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari, o'qituvchilar va boshqalarni ta'lim huquqlari va ularni himoya qilish bo'yicha qonuniy majburiyatlarning ahamiyati to'g'risida o'qitish kiradi.

Voyaga etmaganlarning ta'lim olish huquqlari va qonunlarning bajarilishini prokuror nazorati Adliya tizimiga jalb qilingan yoshlarning ta'lim imkoniyatlari va farovonligini himoya qilish uchun juda muhimdir. Bu tergov birlashmasidan o'z ichiga oladi, huquqiy harakat, targ'ibot, va hamkorlik voyaga etmaganlar, ular qonun ostida huquqiga ega bo'lgan ta'lim olish ishonch hosil qilish uchun.

Prokuratura nazorati Adliya tizimida voyaga etmaganlarning ta'lim olish huquqlari e'tibordan chetda qolmasligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu huquqlarni faol ravishda kuzatib borish va amalga oshirish orqali prokurorlar jinoiy xatti-harakatlar tsiklini buzishga va yosh huquqbuzarlarning kelajagini

yaxshilashga hissa qo'shishi mumkin. Bu nazorat quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Hibsga olish va jamoat maktablari o'rtasida uzluksiz o'tishni ta'minlash uchun ta'lim agentliklari bilan hamkorlik qilish.

- Voyaga etmaganlarning o'ziga xos ehtiyojlarini qondiradigan ta'lim xizmatlarini targ'ib qilish.

- Ta'lim va rehabilitatsiya maqsadlariga ustuvor ahamiyat beradigan qamoqqa olish uchun alternativalarini targ'ib qilish.

Prokurorlar, shuningdek, manfaatdor tomonlar, shu jumladan sudyalalar, huquqni muhofaza qilish organlari va ta'lim mutaxassislari o'rtasida voyaga etmaganlar uchun ta'lim huquqlarining ahamiyati to'g'risida xabardorlikni oshirish uchun ishlashlari kerak.

Xulosalar:

Voyaga etmaganlarning ta'lim olish huquqlarini prokuratura nazorati Adliya tizimiga jalb qilingan yoshlarning sifatli ta'lim olish va yaxshi kelajak uchun imkoniyat yaratishini ta'minlash uchun juda muhimdir. Faqat jazoga e'tibor qaratish etarli emas, tizim rehabilitatsiya va ta'lim orqali qo'llab-quvvatlashni birinchi o'ringa qo'yishi kerak. Shunday qilib, biz ushbu voyaga etmaganlarga jinoyatchilik tsiklidan xalos bo'lish va jamiyatning samarali a'zolari bo'lish imkoniyatini bera olamiz.

• Ta'lim va ta'lim: prokurorlar voyaga etmaganlarning ta'lim huquqlari va ularni himoya qilish uchun huquqiy asoslar bo'yicha ta'lim olishlari kerak.

• Idoralararo hamkorlik: ta'lim xizmatlarini ko'rsatishni soddalashtirish uchun prokuratura idoralari, ta'lim idoralari va voyaga etmaganlar uchun Adliya muassasalari o'rtasida mustahkam hamkorlik o'rnatish.

• Ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish: takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash uchun Adliya tizimidagi voyaga etmaganlarning ta'lim natijalari to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish.

• Advokatlik: prokurorlar voyaga etmaganlar Adliya tizimida ta'limni birinchi o'ringa qo'yadigan siyosat va amaliyotlarni, shu jumladan chalg'itish dasturlari va hibsga olishning alternativalarini himoya qilishlari kerak.

Ushbu takliflarga rioya qilish va voyaga etmaganlarning ta'lim huquqlarini himoya qilish bo'yicha qat'iy majburiyatni saqlab, biz ham voyaga etmaganlarga, ham butun jamiyatga foyda keltiradigan yanada adolatli va adolatli tizimni yaratishimiz mumkin.

Adabiyotlar.

1. Sh.M. Mirziyoyev. 2017-yil 4-mart kuni qabul qilingan —Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida 2833- sonli Prezident qarori. <https://lex.uz/docs/-3141186>

2. O'zbekiston Respublikasining 2010-yil 29-sentabrdagi —Voyaga yetmaganlar o'rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to'g'risida qonunning 8-moddasi. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami.-T.,2010.,- №39.

3. Костекова К.А. «Роль социального педагога в профилактике правонарушений в подростковой среде». <https://infourok.ru/rol-socialnogo-pedagoga-v-profilaktike-pravonarusheniy-v-1podrostkovoy-srede-3776595.html>

4. Старцева-Тарасова Валерия Ивановна. Социальная работа общеобразовательной школы как средство профилактики правонарушений подростков. Ставропол-2005